

Wprowadzenie

*„Widocznem jest, że cała sprawa odpowiedzialności kierownika
jest jeszcze w okresie rozwoju...”*

Juliusz Makarewicz

(z prac Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej)

1. Znaczenie tytułu

Tytuł niniejszego opracowania, tj.: „Odpowiedzialność karna reprezentanta podmiotu zbiorowego” ma charakter uproszczony i umowny. Dotyczy on bowiem nader złożonej teoretyczno-prawnej problematyki modelowego dogmatycznego ujęcia odpowiedzialności karnej osoby fizycznej, będącej reprezentantem określonego podmiotu, w związku z popełnieniem czynu zabronionego w następstwie działalności tegoż właśnie podmiotu oraz jego reprezentanta. Chodzi zatem generalnie o opisanie teoretyczno-karnoprawnych podstaw i konsekwencji fenomenu działania (osoby fizycznej) za kogoś innego, jako atypowego sprawstwa czynu zabronionego. Przy czym, rzecz dotyczy szeroko rozumianego prawa karnego. W tytule używa się, więc określenia „odpowiedzialność karna” *sensu largo*, czyli w znaczeniu „odpowiedzialności o charakterze karnym”.

Dalsze wyjaśnienia, odnośnie do znaczenia tytułu, znajdują się w następnych punktach Wprowadzenia.

2. Zakres tematyki

Tematyka poniższych rozważań koncentruje się przede wszystkim na obecnie obowiązujących przepisach prawa karnego *sensu largo*. Dotyczy ona rodzimego prawa materialnego: karnego, karnego skarbowego i wykroczeń. Zakres tematyki w przywołanym ujęciu ma charakter kompleksowy, ponieważ obejmuje szeroko rozumiane podstawy odpowiedzialności prawnej (penalnej), w tym przesłanki takiej odpowiedzialności oraz kwestie związane z karnoprawną kwalifikacją czynu zabronionego repre-

zentanta w zakresie form stadialnych i zjawiskowych, jak również jedno-
ści i wielości czynów.

Głównym przedmiotem poniższych rozważań są w pierwszej kolej-
ności obecnie obowiązujące ustawowe klauzule odpowiedzialności karnej
reprezentanta, ujmowane jako podstawowe normatywne źródła takiej od-
powiedzialności. W związku z tym, istotnym przedmiotem analizy będą
również wszystkie te przepisy prawa karnego *sensu largo*, których treść
normatywna jest podobna do ustawowej treści wskazanych klauzul.

Pojęcie odpowiedzialności karnej reprezentanta podmiotu zbioro-
wego, w rozumieniu niniejszego opracowania, nie odnosi się do posiłko-
wej odpowiedzialności o charakterze karnym, przewidzianej w art. 52 KK
oraz art. 24 i 25 KKS, czy też do *quasi*-karnej odpowiedzialności pod-
miotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, przewidzianej
ustawą z 28.10.2000 r. (t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 768 ze zm.). Powołane ro-
dzaje odpowiedzialności penalnej nie dotyczą bowiem odpowiedzialności
karnej reprezentanta, której ogólna istota sprowadza się do wymierzenia
dolegliwości karnoprawnej danej osoby fizycznej za popełniony przez nią
określony czyn zabroniony.

Jednocześnie, zagadnienia tego nie można ograniczać wyłącznie do
obecnie obowiązujących kodeksowych klauzul odpowiedzialności zastęp-
czej, np. z art. 308 KK oraz art. 9 § 3 KKS, czy też licznych pozostałych
klauzul tego rodzaju, funkcjonujących w obowiązującym obecnie syste-
mie prawa karnego *sensu largo*. Chodzi bowiem nie tylko o zbiorczą ana-
lizę ich normatywnej treści (*de lege lata*), lecz o generalną teoretyczno-
prawną analizę przesłanek i konsekwencji szczególnej odpowiedzialności
o charakterze karnym (*de lege ferenda*).

Jakkolwiek podjęta i zgłoszona w tytule tematyka rozważań obej-
muje szeroko rozumiane prawo karania, to jednak punkt ciężkości ana-
lizy będzie spoczywał na prawie karnym, czyli będzie związany głównie
z odpowiedzialnością za przestępstwo. W rezultacie, poniższe rozważania
będą dotyczyły najczęściej właśnie fenomenu przestępstwa. Nie zmienia
to jednak podstawowego faktu, że dotyczą one również przestępstw i wy-
kroczeń skarbowych, jak i wykroczeń, a więc pozostają zasadniczo aktu-
alne także w tej materii.

Omówienie tematyki niniejszego opracowania zostanie rozwinięte
poniżej, przy wskazaniu problemu badawczego i hipotez badawczych.

3. Terminologia

Użyte w tytule pracy sformułowanie „odpowiedzialność karna”,
z zastrzeżeniem jego ww. szerokiego ujęcia, rozumiane jest tutaj zgod-